

Njegovo delovanje in vojskovanje se je bližalo koncu. Začetkom leta 1594. je zložil in izdal še zbirko: „Madrigali spirituali“. Dne 24. prosinca istega leta lomi ga po kosteh hud mraz, strašan prsni bodljaj se ga loti in privêde do meje njegovega življenja. Dne 26. istega meseca sprejme z gorečo pobožnostjo tolažila naše svete vere iz rok svojega prijatelja, rimskega duhovnika, poznejšega svetnika Filipa Neri-ja. Na Svečnico, nekaj dni potem, vrnil in izročil je svojo blago dušo Stvarniku v naročje — v 65. letu svoje starosti.

Neizmerna žalost in tuga je zavladala v Rimu in po Laškem ob njegovi smrti. Velikanskega pogreba se je udeležilo vse plemstvo od blizu in od daleč. To je bilo pravo slavlje po vzgledu starih trijumfov. Položili so ga materi zemlji v naročje v cerkvi sv. Petra. Na grob so vdolbili napis:

I. P. A. P. Musicae princeps.

Da, z vso pravico se mu prilastuje naslov: knez ali kralj glasbe. V istem času splošnega preosnavljanja in zboljševanja je privêdel Palestrina glasbo na pravo pot. Pokazal je prvi, kako je treba hoditi po tej poti, da glasba ostane to, kar je, namreč umetnost, s katero je môči razveseljovati uho, ganiti srce in v obče izražati srčna čustva. Bil je vsem v vzgled kolikor v vokalni, toliko v instrumentalni glasbi. Ono nenavadno duševno moč, pokazati v svojih skladbah tako vzvišene vzore, dala mu je živa katoliška vera. Za papeža Leona X. in naslednikov bilo je na Laškem živahno duševno gibanje, zlasti lepo so cvetle umetnosti. Papeži so bili največji prijatelji umetnikov. Seveda glasba ni smela zaostati. S Palestrino je pognala pravi cvet. Kar je ustvaril veliki Palestrina, ne mine nikdar.

„Album.“ Dve pesmi za višji glas s spremljevanjem klavirja: zložil Anton Nedvêd. Izdala in založila „Glasbena Matica“. V Ljubljani 1893. — Z lepim novoletnim darilom je letos razveselila „Glasbena Matica“ svoje ude. Dasi so nekatere teh

pesmij ožjemu občinstvu že znane, vendar je naš glasbeni zavod dobro ukrenil, da jih je izdal, zakaj prištevati se morajo, zlasti nekatere, najboljšim proizvodom našega cenjenega skladatelja. V 1. pesmi „Pred durmi“ (Jenko) je zlasti lepo stopnjevanje v tretjem stavku, ki se pri besedah: „Solza je padala“ razvije v varijanto prvega stavka. Pesmi „Zlata doba“ (Levstik), „Na tujih tleh“ (Funtek), „Molečemu dekletu“ (Toman), „Ljubici“ (Levstik) so tako pristrčne in lahke, da jih bodo z veseljem pevali. Težje so „Strunarjeva pesem“, v kateri je lepo zlasti spremljevanje, „Tvoj mirno čuvam stan“ (Gangl) in „Črno oko“ (Levstik). Med tem, ko je „Srce sirote“ (Gregorčič) žalostno tožeča, je pesem „Cvetice“ (Levstik) živahno poredna. Najlepši brez dvoma pa sta zadnji dve: „Njega ni!“ in „Pogled v nedolžno oko“ (Gregorčič). Tu pač moramo reči, da glasba popolnoma dosega in povišuje krasoto pesnikovih besed. Zeló bi nam ustregel gospod skladatelj, če bi nam v taki obliki podal še več pesmij Gregorčičevih.

Napevi gosp. Nedvêda so sploh lahki in umevni, včasih otročje najivni, vendar nikdar trivijalni. Dostikrat se prijetno slišijo iz njih glasovi, spominjajoči narodnih motivov, a zaviti so vedno v strogo umetno obliko. Najboljše izražajo njegove pesmi nežno, boječe koprnenje, kakor priča tudi ta zbirka. Svojo misel izraža vedno, kolikor môči, preprosto in jasno; nikdar ne izkuša s preumetnimi, čudnimi prehodi in nepotrebnimi tehničnimi težkočami izsiliti efekt, kakor delajo manj sposobni skladatelji, ampak stavek iz stavka razvija se čisto gladko in naravno, in poslušalec si misli, da mora tako biti in ne drugače.

Naše občinstvo sprejema s posebnim veseljem taka dela, ki mu podajajo umetno vsebino v lahki obliki, zato bo pa tudi hvaležno osivlelemu glasbeniku za to delo, ki razodeva še mladeniško čilost duha. Hvaležno pa se naj izkaže z obilo podporo tudi „Glasbeni Matici“, ki je izdala to delo v tako vkusni zunanji obliki.

E. L.

Razne stvari.

Naše slike.

Ker se nam je zdelo prilično zaradi povesti „Gospa s pristave“, objavili smo natančno sliko milanske stolne cerkve, ki je izmed najlepših stavb na Laškem in sploh na svetu. Vendar omenjamo zaradi resnice, da še ni stala ta cerkev tedaj, ko se je godila naša povest, ampak nekoliko pozneje jo je ustanovil Barnabov naslednik, Giovanni Galeazzo Visconti (l. 1386.). Kakor se kaže, napravili so prvotni načrt nemški stavbarji, toda nadaljevali

so zidavo laški mojstri, ki so prvotni načrt nekoliko popuščali. — Pogled na velikansko sprednjo stran, ki je bogato okrašena s stolpiči in kipi, človeka kar prevzame. Dolga je cerkev 148 m. (sv. Petra v Rimu pa 186 m), široka 88 m, visoka v kupoli 64 m, zvonik je visok 108 m. Cerkev ima pet podolgastih in tri poprečne ladije. 52 stebrov nosi svođe in deli cerkev v tri dele. Še skoro bolj občuduje popotnik notranjščino, kakor zunanjo stran. Velikanski prostor se prijazno dviga v višavo, slikana okna zadržujejo nekoliko svetlobo. Več listov ne bi

zadostovalo, ko bi hoteli popisati vsaj poglobitve znamenitosti: oltarje, kipe, spomenike. A pozabiti ne smemo, da je tudi vrh cerkve posebnost, kakoršne ne vidiš drugodi. Ko dospeš na streho, zagledaš stolp pri stolpu — vseh je 123; na vsakem stolpu je 13—17 kipov. Vse to je iz belega marmorja, da se vidi kakor kamenit gozdič. Tu šele vidiš, kako bogato in lepo je vse zidano. Z velikega srednjega stolpa je prelep razgled po celem Milanu in daleč na okolico. — Naša slika je natančna in resnična in tako lahko pojasni marsikaj, česar ne more predočiti slaba beseda.

Druga naša večja slika nam predločuje razgled znad loškega gradu; kaže nam Loko in okolico tako, kakoršna je bila l. 1649. Posneta je natančno po Merian-ovi sliki iz tedanjega časa.

Pogreb dr. Franja Račkega.¹⁾ Malokdaj je še videl Zagreb, da so njegovi odlični možje pretakali toliko grenkih solz, kakor dné 15. svečana t. l. pri pogrebu kanonika dr. Franja Račkega. In tekle so solze po pravici, zakaj ves hrvaški narod je zadel težko nadomestna izguba. Bog, domovina in znanost — to je ona trojica, kateri je Rački posvetil vse svoje življenje. Po njegovem trudu se je dvigala zadnja leta v neizmerni krasoti stolna cerkev zagrebška iz razvalin, katere je bil provzročil znani grozoviti potres. V osirotelem zboru kanonikov je bil on vzor pravega svečenika, ki je zvrševal z nenavadno vnetostjo in umnostjo najtežavnejše naloge v prosep vere in cerkve katoliške. Le plakaj zemlja hrvaška! Komaj si zjediniš cvet rodoljubov, ki so začeli v najlepši medsebojni ljubezni kakor udje jednega telesa delovati za blaginjo tvojega naroda, glej! nenadna smrt ti iztrga dušo iz tega telesa, pokosi ti moža, kateri je vse združeval, vse oživil, in katerega je vse ljubilo. Zato je njegova smrt Hrvatoma v veliko škodo. Kaj je bil Rački? Preiskoval in odkrival je ta učenjak z železno vstrajnostjo in kritičnim duhom najstarejšo in najslavnejšo dobo jugoslovanske zgodovine in z utemeljenjem „Jugoslovanske akademije“ je z velikim škofom Strossmajerjem na glavo postavil krono hrvaški vedi, ki je prav zaradi tega zaslovela po vsi Evropi. Vzrokov dovolj, da žaluje narod za tako odličnim sinom svojim!

V glavni dvorani akademije je ležal Rački na mrtvaškem odru. Zrinjskega trg je bil vedno poln ljudstva, ki je hodilo kropit dragega pokojnika. Dnó 15. svečana zjutraj ob devetih so prenesli rakev iz akademije in jo položili na mrtvaški voz, pred katerim so bili upreženi trije pari vrancev. Predno se pa začne pomikati izpred po molitvah in pesmih proti stolni cerkvi, poslovi se vpričo brezštevne

množice od Račkega akademik prof. dr. Marković z globoko v srce segajočim govorom. Zbor akademikov, resnih mož-učenjakov, je zaplakal kakor družina, kateri odnašajo iz hiše ljubega očeta, ko je govornik izpregovoril besede: „Kao siročad za otcem svojim gledamo za Tobom na Tvom poslednjem odlazku iz ovoga doma.“ Izprevod je bil velikansk. Šolska mladina, preprosti narod, inteligencija zagrebška, člani domačih in zastopniki ptujih društev, vseučiliščniki s stotino krasnih vencev, nad 200 duhovnikov itd., vsa ta dolga vrsta pogrebcev med plapolajočimi črnimi zastavami, vse to je moralo ganiti vsakoga. Do stolne cerkve je vodil izprevod č. g. župnik Boroša, ondó so ga pa pričakovali kanoniki s preč. gosp. nasl. škofom P. Guglerjem, ki je daroval sv. mašo in vodil izprevod na pokopališče. Okoli poldneva so še-le dospeli pogrebci na lepi Mirogoj. Truplo Račkega so položili pod arkade, kjer bode počivalo, dokler mu akademija ne priredi posebnega prostora. Slavni hrvaški zgodovinar akademik Tadej Smičiklas je imel prvi nagrobni govor, katerega zaradi lepote ne moremo prehaliti. Govor je podoben vzvišeni molitvi, a vsaka beseda je stresala najnežnejše nitke srca. Lepo je govoril za njim dr. Aleksander pl. Bresztyenszky v imenu zedinjene opozicije, ganljivo dalje v nemškem jeziku g. Lundell iz Upsale na Švedskem in v ruskem jeziku prof. Kulakovskij iz Varšave. Prvi je prinesel Račkemu zadnji pozdrav z daljnega severa v imenu evropske in drugi v imenu slovanske znanosti. Prav dobro je dejalo Hrvatoma, da sta se oglasila na grobu tudi dva Slovence, namreč čast. gosp. Koblar kot zastopnik „Matice Slovenske“ in g. dr. Kušar kot zastopnik „Sokola“. V veliko tolažbo so čuli izraze sočutja od bratskega naroda. „Slava predragemu spominu Vašega in našega Račkega!“ — tako je končal gospod Koblar svoj govor. Kot daljni odmev s slovenskih planin tudi „Dom in Svet“ kliče: „Slava!“ in „V miru počivaj!“

Delo na panamskem prekopu se je ustavilo zaradi groznih goljufij, ki so se tukaj godile. Od atlantskega morja sém je narejen prekop kakih 17 kilometrov v daljavo. Na najvišjem kraju zemske ožine, pri Kalebri, izpodletelo je za sedaj vse delo. Nikamor niso imeli devati izkopane zemlje. Povsodi ob prekopu leži vse polno orodja za delo, železniški vozovi, kolesa, železja brez števila, tako, da so tukaj res zavrženi milijoni. Ali se bode kdaj delo zopet začelo? Kakor vse kaže, pač, a po drugi črti.

Jupiter in njegovih petero lun. Do predlanske jeseni smo vedeli samo za štiri Jupitrove lune. (Jupiter je za večernico najsvetlejša premična zvezda ali planet.) L. 1892. je zvezdoslovec E. C. Barnard prvi opazil peto luno in sicer po noči dnó 9. kimovca na Lick-skem opazovališču v Ameriki.

¹⁾ Življenjepis s sliko objavimo kmalu. Uredn.